

Želite postati Partner Društva za svobodno družbo? Želite prispevati k našim skupnim vrednotam? Na naših spletnih straneh so vam na voljo tri oblike partnerstva, ki ga lahko dobite s preprostim in varnim nakupom preko Monete.

Naslednja številka izide 10. januarja 2008.

Tribunal

glasnik svobodne družbe

»Če odpremo debato med preteklostjo in sedanjostjo, bomo ugotovili, da smo izgubili prihodnost«

Winston Churchill

Iz vsebine

Matjaž Steinbacher

POLITIKA, KAPITAL, MEDIJI IN ...

Kapital je vse okoli nas. Gre samo za to, kdo bo proizvodne procese nadziral. Zakaj birokrat ne sme nadzirati kapitala in kam to pelje preberite na straneh 2-4.

Mitja Steinbacher

NETO PLAČNIKI IN NETO PREJEMNIKI

Ste med tistimi, ki financirajo ali med tistimi, ki prejemaajo? Je res bolje biti neto prejemnik kot neto plačnik? Preberite na straneh 8-10.

Tanja Štumberger

MEDNARODNA SKUPNOST IN KOSOVSKO VPRAŠANJE

Pogled na kosovsko vprašanje iz Washingtona. Kdo lahko reši to zagonetno balkansko vprašanje brez povzročitve novih morij? Preberite na straneh 10-12.

Matej Steinbacher

TRIBUNALOVO OKO

Tokrat o vročih monopolih. Vas zanima, zakaj bi proti monopolno zakonodajo bilo treba nemudoma zavreči? Preberite na straneh 12-13.

Ken Schoolland

DAJ MI PRETEKLOST ALI PRIHODNOST

Jonathana napade zmikavtko. Vas zanima, kako se je vse skupaj končalo? Dogodivščine se nadaljujejo na straneh 13-14.

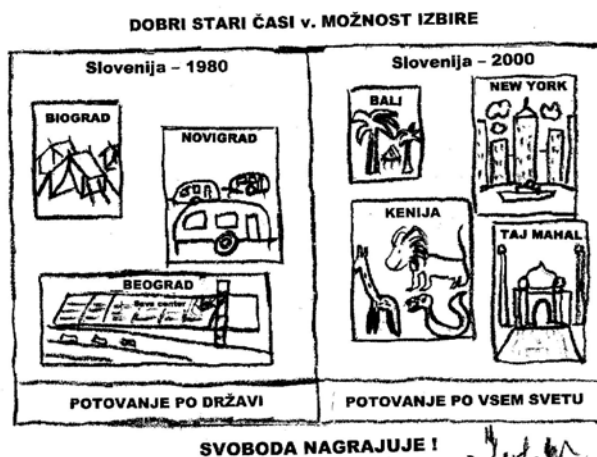
Zaskrbljujoče stanje v Latinski Ameriki, 2. del

Ko smo spremljali sesutje berlinskega zidu in z njim razgradnjo Sovjetske zveze, smo verjeli, da nikdar več ne bomo pričeli popularnosti tovrstnih idej. Danes smo osupnjeni spriču uveljavljanja teh istih vzorcev na naši hemisferi, v današnji Venezueli.

Česar tedaj seveda še nismo razumeli, je bilo to, da sta socializem oziroma kapitalizem samo politični izvedbi manifestacij in sta posledica globljih, splošnih človeških prizadevanj. Vsakič namreč, ko s trenutnim stanjem nismo zadovoljni, se soočimo z dvema popolnoma jasnima izbirama: bodisi si

pošteno priznamo, da je situacija posledica naših dejanj, izpeljemo ustrezne ukrepe ter poiščemo rešitev, ali pa se odločimo za mnogo bolj preprosto izbiro, ki je blatenje, obsojanje vsega okoli nas ter ...
Nadaljevanje na straneh 4-6.

Vprašanje Kosovega in regionalna stabilnost

Po dveh krogih pogovorov so se pogajanja med Beogradom in Prištino pričakovano končala v mrtvi točki. Priština si močno prizadeva za neodvisnost, Beograd pa odločno za karkoli drugega razen za neodvisno Kosovo. Kaj sedaj?

Mednarodna »trojka«, ki je posredovala v zadnjem krogu pogovorov, bo Varnostnemu svetu Združenih narodov predstavila uradno poročilo o izidu dogovorov. Ob ruskem nasprotovanju neodvisnosti Kosova zahodni diplomati že govorijo o pripravljenosti priznati neodvisnost, ki jo bodo izvedle kosovske oblasti. ZDA so že dlje časa pripravljene podpreti tak korak, medtem ko se EU za kaj podobnega še usklajuje. Evropejci so ta krog

pogajanj izkoristili in poenotili svoje vrste. Preden so se začela zadnja 120 dnevna pogajanja, sta priznanju kosovske neodvisnosti zelo ostro nasprotovala Ciper in Grčija, medtem ko je bilo nasprotovanje Romunije, Slovaške in Španije neodločno. Danes samostojnosti odkrito nasprotuje samo še Ciper, ...
Nadaljevanje na straneh 7-8.

Politika, kapital, mediji in ...

piše: **Matjaž Steinbacher**

V teh prazničnih decembrskih dneh se pri nas predvsem v povezavi s časopisnimi hišami kar pogosto ukvarjamo z vprašanji, kdo nadzoruje slovenske medije: politika ali kapital; kdo nastavlja urednike: politika ali kapital? Podobne argumente smo pri nas že lahko slišali v povezavi z obratovalnimi časi trgovskih centrov. Takrat se je govorilo, da kapital vstopa v življenja ljudi, kar bi naj imelo pomemben vpliv v fazi njihovega razosebljanja. Skratka, že kar nekaj časa se ustvarja občutek, kot da se je iznenada od nekod pojavil kapital, ki sedaj kroji usode ljudi na vseh področjih družbenega življenja, kar bo neizbežno vodilo do konca človeštva.

BREZ KAPITALA NI CIVILIZIRANE DRUŽBE

Razpravljati o kapitalu na tak način je toliko zgrešeno, kolikor je treba vedeti, da je kapital podjetij samo drugo ime za vse stroje, tovornjake, računalnike in tiskarske stroje, zgradbe, patente, znanje in še mnogo drugih stvari, ki jih v vsakem podjetju zaposleni uporabljajo pri svojem delu. Celotno znanje in spretnosti ljudi imenujemo kapital – človeški kapital. Nikakor pa kapital ni neka abstraktna tvorba, kot se to v zadnjem času prikazuje pri nas. Ljudje si moramo vsako stvar, ki jo uporabljamo, ustvariti. Celotno tako osnovno in vsakdanjo stvar, kot je hrana: kruh, jogurt, maslo je treba proizvesti. In za proizvodnjo se uporabljajo stroji-kapital. Na primer, za peko kruha je treba imeti peč.

Tudi v času pred našim štetjem so ljudje pri svojem delu uporabljali kapital, le da je ta bil na mnogo primitivnejši stopnji: lok in sulica, nož, kladivo, ljudje so imeli znanje in izkušnje, kako prižgati ogenj in podobno. Kasneje so nastali ročni obrtniki, ki so prav tako proizvajali s kapitalom. Danes pa imamo tovarne in druga podjetja, ki prav tako proizvajajo s kapitalom. Če primerjamo vsa ta različna obdobja človeštva, se proizvodnja na metodološki ravni ni praktično nič spremenila. Še vedno se za proizvodnjo dobrin uporabljajo kapital, delo in proizvodi iz narave. Seveda je oblika kapitala danes neprimerno boljša, kot je bila nekoč, kar zaposlenim omogoča doseganje mnogo večje produktivnosti. Ampak princip je ostal enak. Jasno je torej, da brez kapitala ni proizvodnje, niti danes

podjetij, kjer so zaposleni milijoni ljudi. Brez kapitala ni človeštva; ne danes in ne pred tisoči let. Edino živali ne znajo uporabljati kapitala za premagovanje svojih ovir, zaradi česar je njihov razvoj ostal praktično na nespremenjeni stopnji.

Tako pa je kapital danes bistveno prispeval h kakovosti našega življenja. Z njegovim razvojem se je ljudem povečala možnost izbire, povečala se jim je dostopnost dobrin, čemur je prispevala množična proizvodnja. Tako je tehnični napredek, ki predstavlja samo drugo ime za oplemeniten kapital, bistveno pripomogel k zmanjšanju smrtnosti otrok in ljudi nasploh. V Veliki Britaniji je pred industrijsko revolucijo med leti 1730-49 smrtnost otrok pred dopolnjenim petim letom znašala kar 74,5 odstotka, medtem pa se je ta v letih po njej (1810-29) več kot preplopolovila na 31,8 odstotka. Z eno besedo: dosežek (oplemenitenega) kapitala. Pojav strojev je tudi bistveno

“Tako je tehnični napredek, ki predstavlja samo drugo ime za oplemeniten kapital, bistveno pripomogel k zmanjšanju smrtnosti otrok in ljudi nasploh.”

prispeval k rasti prebivalstva, medtem ko so se ljudje iz vasi preseljevali v mesta in se zaposlovali v tovarnah. S tem so bili dani vsi pogoji za pojav specializacije in z njo povezane rasti produktivnosti, ki je zadovoljstvo ljudi dvignila v do pred kratkim nepredstavljive višave. Množična proizvodnja nam omogoča, da so včasih

luksuzne stvari dosegljive praktično vsakomur. Danes za pranje oblačil uporabljamo pralne in sušilne stroje.

Če ne bi bilo kapitala, tudi ne bi bilo proizvodnje zdravil. Stroji so namreč osnovni element pri množični proizvodnji tablet in drugih zdravil, ki jih potrebujemo za zdravljenje. Brez kapitala ne bi bilo danes povsem rutinskih operacijskih posegov, ljudje pa bi umirali za povsem preprostimi boleznimi, kakor nekoč. Danes kapital omogoča, da nam oftalmolog natančno izmeri dioptrijo, kapital pa je tudi nujen pri sami izdelavi očal. Slabovidnim pa je na voljo tudi laserska operacija oči, ki ljudem v samo nekaj minutah povsem neboleče povrne »izgubljen« vid. Brez kapitala-strojev ni mogoče premagovati oddaljenih poti. Za to so namreč potrebni vlak, avto in letalo, ki so bistveno pospešili ekonomsko sodelovanje med ljudmi različnih narodnosti in ljudem povečali možnosti porabe njihovega prostega časa, s tem pa jim dvignili kakovost življenja. Brez kapitala tudi ni mogoče zgraditi hiše.

Skratka, govoriti o kapitalu in strojih kot o nečem abstraktnem in družbeno škodljivem je povsem napačno že povsem v izhodišču. Enako zavajajoče je trditi, da imajo koristi od kapitala samo bogati. Lahko bi trdili celo nasprotno. Kapital in množična proizvodnja sta olajšala in obogatila predvsem življenja revnejših slojev. Bogati so vedno znali poskrbeti zase, danes pa so koristi, ki jih prinaša kapital, na voljo vsem.

Naslednja kakovost, ki jo je v družbo prinesla industrializacija, je postopna ukinitvev otroškega dela. Ker je delo za strojem mnogo bolj produktivno od ročnega dela, sta mož in žena z delom v tovarni lahko prehranila celotno družino, kar je pripeljalo do tega, da otrokom ni bilo več treba delati za preživetje. S tem so lahko več časa porabili za učenje in izobraževanje, s čimer so si lahko ustvarili pogoje za lepšo prihodnost.

Treba se je zavedati, da je dodana vrednost fizičnega dela kot takega zelo nizka, v primerjavi s stroji in računalniki praktično nična. Če delavec danes zasluži bistveno več kot pred stotimi leti, to ne izhaja od tega, da bi človek danes v delo vlagal več fizičnega napora, saj danes ljudje v delo vlagajo bistveno manj čistega dela. Višja produktivnost njegovega današnjega dela v primerjavi z njegovim predhodnikom je izključno posledica tega, da ljudje danes uporabljajo stroje in druge tehnične pripomočke, ki jih z eno besedo imenujemo kapital.

NE GRE ZA LASTNINO, PAČ PA ZA NADZOR NAD NJO

Sedaj, ko je jasno, da je kapital nujnost vsake, še tako primitivne, družbe, ki je omogočil širjenje civiliziranosti, se vprašanje, ki že ves čas leži v ozadju političnega dogajanja pri nas, zreducira na vprašanje lastništva kapitala in njegovega nadzora. Pri tem takšna vprašanja, ali medije obvladuje kapital ali politika, postanejo nepomembna. Naj na kratko razložim osnovne pojme, ki definirajo lastništvo kapitala v družbi. V splošnem so pomembni trije: kapitalizem, socializem in fašizem.

Najpreprosteje kapitalizem opredelimo kot ekonomsko-politični sistem svobodnih trgov, ki temelji na svobodni izbiri posameznikov, človekovih pravicah, vključno z zaščito lastninskih pravic, ki predstavlja enega temeljnih potrebnih principov za zaščito pravic posameznikov in kjer je celotno premoženje v rokah posameznikov. Gre za sistem, ki nikomur ne zapoveduje, kako lahko živi in česar ne sme, ljudje pa se odločajo na podlagi svojih vrednot ter znanja in izkušenj.

Socializem lahko opredelimo kot ekonomsko-politični sistem, kjer je celoten kapital v lastništvu države, s tem pa političnega vrha. Ta tudi svobodno določa meje razpolaganja z lastnino. Tak sistem z zanikanjem lastninskih pravic posameznikov v popolnosti zanika osnovne človekove pravice. Zaradi tega ekonomski sistem ovira svobodno izbiro posameznikov, čeprav se med ljudmi pojavljajo zelo všečne parole, da so

zaposleni obenem tudi lastniki premoženja. Zgodovina je potrdila, da tak sistem neizbežno vodi v ekonomski in tudi družbeni propad, ob tem pa tako na ljudeh, kot tudi gospodarstvu pusti trajne posledice.

Fašizem lahko opredelimo kot ekonomsko-politični sistem z močno centralizirano državo, ki ne dovoljuje nasprotovanja in kritike, obenem pa strogo nadzira vse družbeno-ekonomske relacije. Tak sistem posameznikom sicer dovoljuje, da postanejo lastniki kapitala, vendar mu s strogimi zakonskimi omejitvami, kaj se sme in česar ne, onemogoča svobodno razpolaganje z lastnino. Kapitalisti tako postanejo le navidezni lastniki premoženja, saj poteka njihovo upravljanje po strogo določenih pravilih. Seveda gre v tem primeru za povsem napačno poimenovanje besede lastnina, saj ta kot takšna brez možnosti razpolaganja lastnikom predstavlja izključno odgovornost, saj ti nimajo pravice biti deležni koristi, ki jih lastnina sicer prinaša. V obeh zadnjih primerih gre za dva v bistvu zelo podobna koncepta, ki v popolnosti zanikata posameznika in njegove osnovne pravice in peljeta v ekonomski propad podjetij in osebni propad ljudi.

Če skrčimo vse troje, vidimo, da kapital kot takšen v nobenem sistemu ni pod vprašajem in da je edino pomembno vprašanje lastništva nad njim oziroma, nadzora nad njim. V prvem primeru so to ljudje posamezniki, v drugem in tretjem pa politični in strankarski veljaki.

Tribunal

glasnik svobodne družbe

Tribunal je brezplačni spletni časopis za aktualna ekonomsko-politična vprašanja, ki izhaja ob četrtkih kot štirinajstdnevnik.

IZDAJATELJ:
Društvo za svobodno družbo
Naslov: Prvomajska ul. 7
2310 Slov. Bistrica
Internet: www.fsi-institute.si
E-pošta: contact@fsi-institute.si

Matična številka: 2217406
Davčna številka: 48381306

Transakcijski račun odprt pri
Probanki, d.d.:
SI 56251009720026196

OGLASNO TRŽENJE
Matjaž Steinbacher

Naročila oglasov:
Telefon: 041 960 928
E-pošta: tribunal@fsi-institute.si
Naslov: Prvomajska ul. 7
2310 Slov. Bistrica

ISSN: 1855-1270

Imetniki avtorskih pravic na avtorskih delih, objavljenih v Tribunalu, so Društvo za svobodno družbo oziroma drugi v tekstu omenjeni imetniki avtorskih pravic. Brez pisne privolitve imetnika avtorskih pravic je prepovedana vsakršna reprodukcija, distribucija, predelava avtorskih del ali njihovih delov v tržne namene ne glede na tehniko. Dovoljeno je nadaljnje razpošiljanje Tribunalu v netržne namene. Povzemanje in citiranje je dovoljeno ob polni navedbi vira.

PRESEDNIK:
Matej Steinbacher

GLAVNI IN ODGOVORNI
UREDNIK:
Matjaž Steinbacher

UREDNIKA ZUNANJE POLITIKE:
Tanja Štumberger

UREDNIK NOTRANJE POLITIKE:
Mitja Steinbacher

LEKTORICA:
Mojca Vrčko

KARIKATURA Z NASLOVNICE:
Keith C. Miles

Mnenja avtorjev ne izražajo nujno mnenja Društva za svobodno družbo, časopisa Tribunal oziroma organizacij, kjer so zaposleni.

Če se vrnemo nazaj na primer novinarskega vprašanja, ali slovenske medije nadzira kapital ali politika, vidimo, da se v njem implicitno skriva strah politikov za izgubo nadzora nad nekdanj družbenim-državnim premoženjem. Seveda ne gre samo za medijske hiše, ampak tudi za nadzor nad bankami, zavarovalnicami in drugimi »pomembnimi« gospodarskimi družbami, ki so bile nekoč v družbenem lastništvu.

Pri celotni zgodbi pa ne smemo spregledati še enega dejstva. Kot članica EU, ki do neke mere temelji na svobodnem gospodarstvu, je lastnike premoženja danes bistveno težje razlastiti kot v času jugoslovanskega komunizma. Seveda se politiki tega zelo dobro zavedajo, zaradi česar se bistveno bolj nagibajo k ohranjanju lastništva v gospodarstvu, kot pa prodajanju in kasnejšemu reguliranju. Lastništvo namreč omogoča neposreden nadzor nad gospodarskim dogajanjem v državi, kontrola pa le posrednega. To pa preko temeljitega nadzora vendarle lahko pomeni prednost za vladajočo politiko, saj se na tak način med ljudmi ustvarja občutek, da politika ni prisotna v gospodarstvu, dejansko ga pa iz ozadja skrbno nadzira in upravlja. Pri nas predstavljajo enega izmed pomembnih vidikov takšnega »nadziranja« gospodarstva tudi subvencije, licence in prerazdeljevanje bogastva preko t. i. javnih razpisov.

Glede na celotno dogajanje pri nas, se zdi, da smo se iz preteklega sistema preveč navadili, da je premoženje oziroma kapital v družbi lahko samo in izključno v rokah strankarskih veljakov in države. Kot vsak racionalni posameznik, tako so tudi državni birokrati zelo naklonjeni ohranjanju gospodarske moči, ki zagotavlja tudi politično moč, kar (ne)posreden nadzor nad poslovanjem podjetij vsekakor pomeni. Tako se zdi, da je strategija politikov ohranjati kolikor lastništva v gospodarstvu je mogoče, kjer pa so lastniki posamezniki, pa uveljavljati svojo kontrolno funkcijo preko reguliranja. Zaradi tega je danes za njih zelo moteče, ko lastniki kapitala postajajo ljudje, ki so politiki šele v drugem planu.

“Seveda se za vsak medij ve, kakšne so njegove vrednote in tega nihče ne problematizira.”

Naj se za konec vrnem k medijem. Za politike bi moralo biti povsem nepomembno, kdo so lastniki medijev, kdo uredniki in kdo novinarji, tako kot bi za njih moralo biti nepomembno, kdo je delodajca v Juteksu. Časopisne hiše so namreč le ena izmed mnogih gospodarskih panog v družbi, kjer ljudje vidijo poslovne priložnosti in so v uresničitev svoje ideje pripravljani tudi investirati denar. Nekdo vidi priložnost za svoj denar v rudarstvu, drugi v nogometu, nekdo pač v postavitvi medijske hiše. Recimo, v ZDA je povsem jasno, da je CNN bolj naklonjen demokratom in Bloomberg republikancem, zaradi česar se nihče ne pritožuje. Seveda se za vsak medij ve, kakšne so njegove vrednote in tega nihče ne problematizira. Velja pa, da je posamezen medij tako dober, kakor so dobre njegove vsebine. Te pa dnevno potrjujejo bralci. Na tem mestu pa pridemo na lastninske pravice lastnikov, ki jim dajejo popolno svobodo pri uveljavljanju uredniške politike. Gre namreč za odgovornost lastnikov do svojega denarja in tako mora biti. Tako kot mora biti lastniku podjetja povsem svobodno dovoljeno, da ureja odnose znotraj svojega podjetja, postavlja strategije, direktorje in druge zaposlene. Pri tem pa sploh ni pomembno, ali je nek urednik ali novinar nekemu všeč ali ne, oziroma, kakšni so bili razlogi za kadriranje nekoga. Vedno pa smo tukaj na koncu potrošniki, ki po pravilu korenčka in palice ocenjujemo pravilnost lastnikovih dejanj. Pri tem pa je prost vstop kapitala v panogo tisti dejavnik, ki podjetja sili v učinkovitost. Tudi časopisne hiše.

Za Tribunal je ta številka še posebej pomembna, saj zaključuje prvi letnik. V tem času smo uspeli bistveno razširiti naše občinstvo, kar nas navdaja z optimizmom, da bodo ideje svobodnih trgov, ki so pogoj za izgradnjo družbe uspešnih in odgovornih posameznikov, v bližnji prihodnosti zaživele tudi pri nas. Seveda pa vam v teh prazničnih dneh želim obilo prijetnih in uspešnih trenutkov, veselja in osebnega zadovoljstva. ■

Matjaž Steinbacher je soustanovitelj Društva za svobodno družbo in glavni in odgovorni urednik Tribunala.

Zaskrbljujoče stanje v Latinski ameriki, 2. del

Piše: Francisco Flores

Nadaljevanje z naslovne strani.

prepričevanje v nespornost lastne odličnosti in, popolnoma jasno, uživamo v obotavljanju, saj za izboljšanje našega lastnega življenja itak ne moremo

ničesar storiti. Če recimo zase mislimo, da smo revni zato, ker so ostali bogati, takrat bomo nujno verjeli v to, da lahko naš obstoj zagotovi edino uničenje premoženja

tistih, ki ga imajo več.

Iz takšnega vzorca razmišljanja nujno izhaja strašljiv sklep o tem, da bo človeštvo vseskozi pred skušnjavo tistih idej, ki človeško trpljenje povezujejo z okolico in jo obtožujejo, da je kriva za vse naše pomanjkanje. Te ideje ponujajo rešitev v popolni odstranitvi osebne odgovornosti. Edina stvar, ki jo je s sledenjem tem idejam treba storiti, je uničenje trenutnega stanja in spontano bo zrasel pravičen, miren, napreden svet.

Uspeh skrajnih socialistov na naši hemisferi je močno povezan s temeljito spremembo strateških prijemov, ki jih socialisti uporabljajo za prisvojitve moči. Na našem kontinentu poznamo pet tovrstnih mutacij.

Najprej mutacija metode. Sprva so verjeli, da je moč dosegljiva samo z uporabo gverilskega načina bojevanja, ker verjamejo, da je demokracija z volilnim sistemom zgolj fasada vladajočih razredov in jo je treba sabotirati.

Danes, ko je oboroženo bojevanje prepovedano, so njihove metode povezane z volitvami. Takoj po dobljenih prvih volitvah, je treba izpeljati spremembo ustave. Postavljena je ustavna skupščina, ki razruši delitev oblasti na zakonodajno in sodno ter vso moč skoncentrira v rokah izvršilne veje. Ukinejo se omejitve glede trajanja mandata predsednika in uvedejo zakoni, ki nadzirajo medije in svobodo govora.

To je danes moderna Venezuela, trendu pa z različno dinamiko sledijo še Bolivija, Ekvador in Nikaragva. V nasprotju s svetovnim zgražanjem nad uvedbo vojaške države v Pakistanu ni nad razgradnjo demokracije v vseh teh državah bilo še nobene resnejše reakcije. Nastale so diktatorske države, popolnoma podobno kot v Pakistanu, vendar s to neobičajnostjo, da so na našem delu sveta bile potrjene na volitvah. Zastrahujoča metafora je v tem, da se pri razgradnji demokracij na naši hemisferi uporablja podoben koncept, kot ga je 9/11 uporabil Bin Laden: uničiti demokracijo z njenimi lastnimi sredstvi.

Druga mutacija se nanaša na načine vodenja. Gverilska gibanja so bila vseskozi na očeh vseh in javno vodena s strani nekoga, ki je posebej skrajni socialističen program. Takšno vodenje je seveda odražalo neposredno povezavo s Sovjetsko zvezo, nazadnje tudi s Kubo.

Danes je vodstvo skrbno izbrano in sicer tako, da pridobi kar se da največ podpore javnosti. Volilne kampanje so skrbno vodene in slikajo kandidate kot zanesljive voditelje. Vseskozi se poudarja neodvisnost od mreže levega tabora, tako da uspeh skoraj nikoli ni ogrožen. Skrajni programi pridejo na plano šele po volitvah.

Njihova tretja mutacija se pojavlja v zvezi z odnosom do podjetnikov. Premožni podjetniki so skrajnim gibanjem vedno pomenili največje sovražnike delavskih množic.

Kdor koli je bil naprednejši, drznejši, so ga takoj označili s tiranom in sokrivcem za surovo nepoštenost sistema do revnih. Pred tem so jih imenovali z oligarhi in so bili njihova osrednja tarča. Skrajneži danes poslovnežev pri svojem pohodu na oblast praviloma več ne obsojajo.

Ravno nasprotno, s ključnimi podjetniki vzpostavljajo povezave, pri čemer uporabljajo skrbne manipulacije. Dovolj naivni poslovneži verjamejo v iskrenost njihovih namer in kasneje osramočeni priznavajo, da so tem skrajnim skupinam pri kampanjah finančno pomagali. Najverjetneje so najprej verjeli v to, da so bili modri ter da jim bo dogovor z režimom kasneje prinesel koristi.

Nekako ne opazijo očitnega dejstva, ki je v tem, da javno nastopanje z bivšimi sovražniki daje legitimnost novi javni podobi socialistov. Ironično, vendar podjetniki jim s tem na nek način priskrbijo najpomembnejši dejavnik komunikacijske strategije: sporočilo o tem, da so skrajneži danes drugačni, da so se torej spremenili in da si zaslužijo zaupanje.

Morda najbolj dramatična je četrta sprememba. Tukaj mislim na odnos do nacionalne vojske. Vojska je bila vseskozi osovražena kot inštrument prisile, ki

ga je imela oligarhija. Zato jo je bilo treba uničiti ter zamenjati z ljudsko armado. Ne samo, da ji več ne nasprotujejo, ta prej veliki sovražnik socialistov je danes sestavni del novega režima.

Na ključna mesta so strateško postavljeni tisti, ki so sistemu blizu in ga podpirajo. Tisti pa, ki so

dovolj pogumni in opozarjajo na nevarnosti političnega vmešavanja, so ponížani oziroma odstranjeni s položajev. Po desetletjih zlorab vojaških diktatur, so ti ljudje danes ključni element vodenja države. Novo gverilsko gibanje je danes velik podpornik oboroženih sil.

Zadnja, peta strateška sprememba pa ima opravka z religijo. Zanašajoč se na Marxovo tezo o tem, da je religija opij ljudstva, je bilo gverilsko gibanje sprva ateistično. Vsakršno organizirano religijo so obravnavali kot politični sistem, kot super strukturo, narejeno za namene ohranjanja prevlade izkoriščevalskih razmerij znotraj kapitalističnega političnega sistema. Današnja Venezuela se ob pohodih Chavezovega režima po revnih urbanih in ruralnih predelih imenuje »mission cristo« oziroma Kristusova misija. Ateizem so očitno morali zavreči, ker ni bil uspešen.

Te strateške spremembe v političnem delovanju socialističnih skupin imajo velik uspeh. Tako se na naši hemisferi praktično vsako leto nova država odreče prigarani demokraciji in se poda v objem novi verziji stare oblike diktature ter se pridruži nizu držav »novega socializma 21. stoletja«.

Njihovo diplomatsko povezovanje je zgrajeno okrog Irana, kar v kombinaciji z nafto, skrajno levico in besnimi proti ameriškimi čustvi lahko našo hemisfero naredi nadvse nevarno, negotovo.

“Najverjetneje so najprej verjeli v to, da so bili modri ter da jim bo dogovor z režimom kasneje prinesel koristi.”

Gospodje, kaj torej lahko storimo? Ob teh izzivih bi bilo zame nadvse produktivno vprašanje to, če bi se vprašali, kaj bi ob tem dejal in storil Anthony Fisher. Nedvournost se mi dozdeva, da bi kristalno jasno dojel, da je okoli nas ponovno zaokrožil konflikt med svobodo in nasiljem, med samostojnostjo in diktaturo. In v svoji sijajni viziji bi se ponovno prepričal v ključen pomen misije, ki jo opravlja Atlas Economic Research Foundation.

Spodbujanje 'podjetnikov z idejami', ki bi nam pravilno razlagali dinamiko, tveganja in rešitve, ki jih prinaša na svobodi temelječ sistem, ni bilo še nikdar v preteklosti tako pomembno. Da se danes predamo tej misiji in da podpremo učinkovito zavzemanje Atlasa se mi zdi najpomembnejša odločitev, ki jo lahko naredimo.

Povedal vam bom, kaj smo ob srečanju s podobnimi izzivi storili v moji državi. Leta 1972 so skrajna krila socialističnega gibanja odločila, da so razmere v El Salvadorju pravšnje za vojaški udar. Dodatno jih je leta 1979 stimulirala zmaga Sandistov istega leta v sosednji Nikaragvi. Takoj zatem so se gverilska gibanja združila v enotno gibanje pod neposrednim nadzorom Castrovega režima, s polno podporo Sovjetske zveze in logistično povezana s Sandisti.

Reaganova administracija se je odločila pomagati vladam srednjeameriških držav, da skupaj preprečijo socialistični prevzem regije. Lahko rečem, da se je v El Salvadorju zgodil zadnji scenarij hladne vojne.

13-letni vojaški spopad je državo popolnoma uničil. Vsaka el-salvadorska družina je izgubila vsaj kakšnega svojega člana. Tretjina populacije je v eni največjih selitev narodov zbežala v sosednje države. Zaradi krutega osiromašenja 'campesino [kmečkih, op.p.] družin' so bile ulice polne beračev.

V spominu mi ostajajo slike mladih mož, kako so viseli obešeni po mostovih na vhodih v San Salvador, glavno mesto, na prsih pa so imeli pritrjene table z napisi »oligarhi« oziroma »teroristi«, odvisno pač od tega, kateremu fanatiku so prišli v roke.

In že danes, samo po 15-ih letih od teh dogodkov, vam opisujem, kako je El Salvador popolnoma drugačna država. Revščina se je od leta 1992 prepolovila. El Salvador je doživel najboljše znižanje revščine na kontinentu.

Do leta 2004 smo uspeli obrestne mere spraviti iz 30% na 6,8%, kar je danes najnižja stopnja v regiji. Danes ima velik del prebivalcev možnost, da si kupi stanovanje, vozilo, da plačuje svoje dolgove in da investira v malo podjetništvo.

Od socialistične diktature smo postali utripajoča

demokracija z neodvisnimi in svobodnimi mediji ter z ločitvijo vseh vej oblasti.

Kje je skrivnost El Salvadorja? Kaj lahko pojasni tolikšne spremembe v manj kot 15-ih letih? Prepričan sem v to, da smo tolikšen napredek naredili z odločitvijo za svobodo kot osrednjim principom naše družbe. Politično svobodo, da smo združili akterje in končali z vojno; svobodo govora; neodvisnostjo posameznih delov oblasti v smislu, da je administracija neposredno odgovorna ljudem; svobodo priložnosti za revne, ki lahko v svobodnem gospodarstvu sami izberejo pot, kako premagati revščino; in ekonomsko svobodo, da se produktivni viri in energija ljudi lahko sprostijo.

Glede na to, kaj smo preživeli v El Salvadorju, si jemljem pravico in predlagam odgovor na vprašanje, kaj je treba storiti. Odločiti se moramo, da z vsemi močmi ubranimo svobodo, ki jo danes uživamo. Ne jemljite vaše svobode kot nekaj danega. Zavedajte se tveganj, ki vas obdajajo. Sodelujte. Če vam ni vseč, kako je vaša država organizirana, predlagajte spremembe. Preusmerite nezadovoljstvo v pozitivno vključenost, ki vam bo omogočila, da sistem spremenite. Raje kot kritiko izberite vključitev. Odločite se, da boste za sabo pustili boljši svet, kot ste ga podedovali.

V imenu svoje generacije Salvadorcev vam povem sledeče. Vojna pod našimi nogami je gorela. Vsi smo izgubili koga v njej. Nevarno je bilo delati, se sprehajati po ulicah, celo govoriti na glas. In vendar se nismo predali. Čeprav je vse bilo kot izgubljeno smo se odločili, da ubranimo našo deželo in na tem majhnem kotičku sveta smo izgradili povsem novo nacijo.

Svoboda je redka in lomljiva. Živeti v svobodi pomeni živeti z diktatom lastne zavesti. Dvigniti glas in se upreti zlorabam oblasti zahteva pogum. Svoboda zahteva odgovornost, tveganje in predstavlja velik osebni izziv. In ravno zaradi tega je tako lomljiva. Navkljub vsem nevarnostim, ki jih zaveza o branjenju svobode zahteva, si moramo za njo vedno znova prizadevati. ■

Francisco Guillermo Flores Pérez je nekdanji predsednik El Salvadorja.

Drugi del govora, ki ga je Francisco Guillermo Flores Pérez imel na Freedom Dinnerju, ki ga je 6. 11. 2007 v Washingtonu organiziral Atlas. Objavljeno z dovoljenjem Atlasa. © 2007 Atlas Economic Research Foundation. www.atlasusa.org.

Želite prispevati svoj delež k prizadevanjem za nizke davke, manj administracije, svobodno podjetništvo, vladavino prava, zaščito lastninskih pravic in osebno iniciativo?

Donirajte Društvu za svobodno družbo!

Vašo donacijo lahko nakažete na račun Društva za svobodno družbo **SI56 251009720026196**, odprt pri Probanki, d.d. oziroma nas kontaktirate na **contact@fsi-institute.si**.

Vprašanje Kosova in regionalna stabilnost

Piše: **Miroslav Prokopjevič**

Nadaljevanje z naslovne strani.

kar pomeni, da je EU v tej točki napredovala. Mednarodna skupnost je s tem korakom pripravljena na nove korake. Voditelji kosovskih Albancev so že napovedali, da bodo svoje korake usklajevali samo s tistimi relevantnimi iz mednarodne skupnosti.

Ključno vprašanje v tem trenutku ni to, kaj se bo zgodilo s Kosovom, ki bo nekje od februarja naprej postalo neodvisno, temveč to, ali bo vse skupaj vplivalo na stabilnost v regiji. Se pravi, kako bo na vse skupaj reagirala Srbija, če vemo da destabilizacija ni v interesu kosovskih Albancev.

Srbsko vodstvo je bilo glede vprašanja Kosova ves čas deljeno. Manjšina strank (LDP, stranka liberalcev Čede Jovanovića in nekaj pomembnih intelektualcev) je pripravljenih sprejeti neodvisnost Kosova, nekateri med njimi celo menijo, da bi bil razhod s Kosovom za Srbijo zelo dober, medtem ko je glavnina strank manj (Tadićeva DS in G17+) oziroma bolj navdušena (Šešljevi radikalci, Koštuničina DSS in Miloševićevi socialisti) nad bojem proti neodvisnosti, pri čemer poudarjajo predvsem to, da je Kosovo srce Srbije. Srbski intelektualci, srbska pravoslavna cerkev in Akademija znanosti so vsi na strani slednjega, večinskega mnenja.

Glede na prej opisano situacijo je najpomembnejše vprašanje to, kako se bo na razglasitev kosovske neodvisnosti odzvala uradna, večinska Srbija? Ali bo v »bežečo« pokrajino poslala srbsko vojsko? Kljub nekaterim posameznikom, ki nekaj takšnega predlagajo, je odgovor negativen. Celotna vodja radikalcev, Nikolić, je v srbskem parlamentu izjavil, da je vsakdo, ki bi kaj takšnega predlagal »zlikovac« [kriminallec s samouničujočimi nameni, op.p.]. Jasno je, da se Srbija mora izogniti vojni. Srbija je eno vojno, proti NATU, že izgubila in poraz bi se zagotovo zgodil tudi tokrat. Kot je dejal nek intelektualec: »Proti mnogo močnejšemu se bojujejo samo zmešani ljudje, v drugo pa se želi z njim spopasti le popoln idiot.«

Kakorkoli, regijo lahko destabilizirajo tudi nekatere druge možnosti. Kaj če se bodo Srbi s severa Kosova, če Kosovo razglasi neodvisnost, odzvali z razglasitvijo neodvisnosti od Kosova? Kaj če bodo Albanci to njihovo željo zavrnil z uporabo sile, čemur bi se zasebne srbske milice nato uprle? Ali lahko 16 tisoč glava vojska Nata, ki je na Kosovu, zadrži nastalo državljansko vojno, ki bi lahko bila bodisi kratka in eksplozivna bodisi dolgotrajna in manjše jakosti. Mimogrede, v kolikor bi se sever odcepil

od preostanka Kosova, bi bila to delitev glede na etnično pripadnost, kar bi bilo v nasprotju z uradnim izhodiščem srbskih pogajalcev. V tem primeru bi se preostanek Kosova lahko odločil, da se prosto priključi Albaniji, vendar bi Albanci iz Preševa, ki se trenutno nahaja ob kosovsko-srbski meji znotraj Srbije, kaj hitro utegnili zahtevati, da se priključi h Kosovu.

Oboji, Srbi in kosovski Albanci, obljublajo, da se bodo vzdržali nasilja, vendar v Srbiji se pojavljajo govornice, da bo prišlo do zaprtja meje in oviranja trgovine, NATO pa se boji morebitnih vaških spopadov med kosovskimi Albanci in manjšinskimi Srbi. Zaprtje meje bi Srbijo precej drago stalo, medtem ko prebivalcev Kosova to ne bi preveč prizadelo. Prevoz po kosovskih tleh ne bi povzročal prevelikih nevšečnosti, pokrajina se sicer lahko oskrbuje tudi preko alternativnih poti, medtem ko bi srbska podjetja izgubila tržišča, kjer so že desetletja dobro uveljavljena. Srbija ima s Kosovom večji trgovinski presežek

“Zaprtje meje bi Srbijo precej drago stalo, medtem ko prebivalcev Kosova, to ne bi preveč prizadelo.”

in ta donos bi preprosto izpuhtel v zameno za nič [v Srbiji se še vsi spominjajo spodletele trgovinske blokade slovenskih podjetij na začetku Miloševićeve ere, ki je v glavnem prizadela Srbijo; žal se nacionalisti lekcije niso naučili, opomba

avtorja].

Politična slika v Srbiji predstavlja zraven morebitnega konflikta vzdolž etničnih linij na severu Kosova naslednji element regionalne destabilizacije. Uradna Srbija je že naznanila, da je ena izmed možnosti v povezavi s Kosovom ta, da bi zaostрила ali celo prekinila vse politične in diplomatske odnose z vsemi tistimi državami, ki bi priznale neodvisnost Kosova. To pomeni morebitno prekinitev odnosov s praktično vsemi Zahodnimi državami. Seveda bi to pomenilo zaustavitev kakršnihkoli sporazumov z EU, začeni z ratifikacijo Stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma. Svetovne prestolnice s tem ukrepom ne bi bile posebej prizadete, z izjemo tega, da bi za nekaj časa izgubile vzvod nadzora nad Srbijo. Na drugi strani pa bi bila Srbiji povzročena ogromna škoda in to ne samo zaradi prekinitve političnih stikov z EU, pač pa predvsem zaradi tega, ker bi to imelo zelo uničujoče ekonomske posledice za srbsko gospodarstvo. Nekateri investitorji bi odšli, spet pa ne bi prišli. Inflacija in nezaposlenost bi zrasli, bruto domač proizvod bi se

znižal in splošne ekonomske razmere bi se poslabšale [v pričakovanih bodočega razvoja dogodkov so se indeksi na beograjski borzi vrednostnih papirjev od aprila 2007 do danes že znižali za 25 odstotkov, lahko pa padejo še nižje, opomba avtorja]. V takšnih razmerah bi lahko sile iz preteklosti dobile dobro okolje za izvedbo njihovih tematičnih idej. To je pesimističen scenarij in v tem primeru bi Srbija bila za nekaj let izločena iz mednarodnih političnih in ekonomskih poti. Po tem bi se ponovno zgodil 5. oktober, dan političnih sprememb, in ponovno bi prišlo do upora, podobnega tistemu iz leta 2000, ko smo se otresli Miloševića.

V sodelovanju pri reševanju kosovskega vprašanja se mora Srbija pri iskanju rešitve izogibati nekooperativne države, saj ima mednarodna skupnost mnogo sredstev, da takšno početje kaznuje. Zahod ne samo da lahko zamrzne srbske evro-atlantske integracije, pač pa lahko tudi Varnostni svet ZN oživi sankcije, recimo tudi zaradi srbskega nesodelovanja s haaškim tožilstvom za vojne zločine storjene na območju nekdanje Jugoslavije.

Bolj optimističen scenarij bi bil, da se uradna Srbija odzove v strogem tonu (za notranjepolitično uporabo), vendar da njen mednarodni odziv v smislu opozarjanja držav, ki bi priznale kosovsko neodvisnost, ostane relativno šibak. Takšna retorika bi ohranila ponos, medtem ko bi dejanska reakcija, ki bi bila izjemno blaga, pokazala, da je realnost kosovske neodvisnosti sprejeta. Za tak scenarij je ključno, da trenutna vlada preživi [trenutno Srbijo vodi koalicija Koštuničeve DSS, Tadićevih demokratov in G17+, opomba avtorja]. Tak scenarij je precej malo verjeten, kajti če trenutni premier Koštunica predlaga veliko koalicijo in v vlado povabi radikalce in socialiste, potem Tadićevi demokrati in G17+ ne bi imeli

druge izbire, kot da takšno koalicijo zapustijo, pri čemer bi se vse ponovno sesulo v pesimističen scenarij.

Verjetnost pesimističnega scenarija predstavlja pravo lekcijo o tem, kako nacionalistične elite iz povsem čiste situacije ustvarjajo neuresničljiva pričakovanja. Oziroma o tem, kako lahko nacionalistična čustva peljejo do slabih odločitev za državo. Racionalnemu srbskemu volivcu pomeni neodvisnost Kosova neto korist, saj je mirna združitev Kosova s srbsko državo zaradi prisotnega sovraštva nemogoča. Za Srbijo bi bilo z vidika človeških življenj kot tudi denarja predrago, če bi pokrajino hotela nadzirati s silo, če bi kaj takšnega sploh bilo mogoče. V takšnih razmerah je za Srbijo gotovo bolje, da jo Kosovo zapusti, pri čemer je treba zagotoviti osnovno varnost za vse nealbanske manjšine, njihovo zasebno lastnino in srbsko kulturno dediščino. To bi morala biti skrb mednarodne skupnosti. Napačno dojetje situacije, ki bi jo razvnela srbska nacionalistična propaganda, pa se kaj kmalu lahko konča s katastrofo za nikogar drugega kot za Srbe, tako tiste iz Kosova, kakor tudi za tiste iz Srbije.

Prvi resnični test, kako volivci podpirajo zmerne nasproti radikalnim odzivom Srbije do kosovske neodvisnosti, bodo predstavljale predsedniške volitve v Srbiji. Pričakovati je, da v prvem krogu, 20. januarja, ne bo zmagal nihče ter da se bo v drugem krogu, 3. februarja, Demokrat Tadić zoperstavil radikalcu Nikoliću. Ker se nihče izmed njiju ne bo spuščal v vojno za Kosovo, bi cinik ob tem dejal, da bo šlo le za retoriko. Onstran nekaterih verjetnih lokalnih vznemirjenosti. ■

Miroslav Prokopijević je profesor teorije javne izbire in evropskih študij na Fakultetu političnih nauk, član FMC in IES ter član svetovalnega odbora Društva za svobodno družbo.

Neto plačniki in neto prejemniki

piše: **Mitja Steinbacher**

Od naših politikov zelo pogosto slišimo, da je Slovenija »neto prejemnica sredstev iz evropskega proračuna«. V isti sapi dodajajo, da je biti neto prejemnik velikega pomena za razvoj našega gospodarstva in da predstavlja nekaj v osnovi zelo, zelo dobrega. Slišimo lahko tudi takšne trditve, ki pravijo, da bi bilo mnogo bolje, če bi uspeli iz Bruslja izčrpati še več t. i. »strukturnih sredstev«. Da bi torej postali še izrazitejši neto prejemniki.

Ko se ob iztekajočem se letu malce poigravam z iskanjem odgovora na izziv, kaj bi pravzaprav sploh lahko bilo osnovno sporočilo ugotovitve, da je nek posameznik oziroma skupina posameznikov neto

plačnik, nek drug posameznik oziroma skupina posameznikov pa neto prejemnik, mi najprej pride na misel prvi del govora Francisca Floresa, nekdanjega el-salvadorskega predsednika [objavili smo ga v prejšnji številki Tribunala], in sicer predvsem tisti odsek, kjer govori o tem, da se ljudje v principu rodimo dvakrat. Prvič iz maternice v družino, kar imenuje fizično rojstvo, drugič pa iz odvisnosti od staršev v samostojnost, kar imenuje psihološko rojstvo.

»Med temi, ki so [ves] ta proces uspešno zaključili in tistimi, ki ga niso,« pravi Flores, »je precej lahko razlikovati. Tisti, ki so pri svojem delu popolnoma odgovorni in se pri reševanju življenjskih izzivov usmerjajo k lastni

kreativnosti in viziji, s tem niso samo odkrili vira rešitev ostalim, temveč tudi nenehen vir lastnega, osebnega zadovoljstva. Osvojen od sebičnih zahtev, da se mora okolica prilagajati njihovim problemom, lahko sedaj prosto usmerjajo svojo moč kreativnosti v nekaj večjega, kot so oni sami: v njihove družine, deželo, človeštvo.« Flores povsem jasno doda, da pa »tega procesa niso uspešno zaključili tisti, ki svoje lastne usode ne povezujejo s svojo lastno odgovornostjo in razloge za svoje trenutne težave nenehno iščejo v preteklosti, družini oziroma v družbi. Ker je po njihovem mnenju za vse,« odločno pove, »krivo človeško zlo, je treba izbrisati vso osebno odgovornost in na njeno mesto postaviti državo.« Misel sklene z ugotovitvijo, da je to točka, kjer se »zgodí sanjanje o utopiji, da je treba postaviti državo, ki bo nase prevzela usmerjanje vseh vidikov človeškega delovanja.«

Flores postavi neto plačnike in neto prejemnike v zelo jasen okvir. S pomočjo njegovih misli lahko neto plačnika definiramo kot odgovornega, neodvisnega posameznika, ki je sposoben samostojnega življenja, neto prejemnika pa kot neodgovornega, nesamostojnega in odvisnega od ustvarjanja neto plačnikov. Temeljna značilnost njunega razmerja je ta, da neto plačnik bodisi prostovoljno bodisi neprostovoljno preživlja neto prejemnika. Prvi je zmož ob rojstvu, drugi pač ne.

Najlepši primer neto plačnikov so vsi tisti posamezniki in skupine posameznikov, ki jim državni birokrati iz meseca v mesec in brez privolitve jemljejo velik del prisluženega denarja, koristi, ki jih dobijo v zameno, pa ne odtehtajo vrednosti odvzetega. Po drugi strani so neto prejemniki vsi tisti posamezniki in skupine posameznikov, ki imajo od davkov in prispevkov pozitivno korist. Še več, veliko med njimi jih je od davkov in prispevkov tako močno odvisnih, da bi brez njih bili precej nebogljeni. Nekako v tem smislu, kot so nebogljeni otroci, če bi jih iz njihovih družin postavili živeti na ulico.

Upošteva ideje Tulloca in Buchanana sodijo v skupino neto prejemnikov tudi vsi t. i. iskalci rent, se pravi predstavniki interesnih skupin in politično vplivni posamezniki, ki so s pomočjo političnih povezav prilepljeni na z davki in prispevki pobran denar. Ti posamezniki bi v prostem tržnem boju imeli občutneje nižji standard in višjo stopnjo nebogljenosti. Za uspeh na prostem trgu namreč ni dovolj prepričati samo enega ali dva birokrata z močjo odločanja, temveč se je treba znati vsak dan prikupiti velikemu številu ljudi, potrošnikov, če hočete. Znamenita filozofinja Ayn Rand je še bolj neposredna in iskalce rent imenuje z roparji, ki uživajo v življenju na račun ustvarjalnosti nekoga drugega, neto plačnike, ki so vse to prisiljeni financirati, pa označi kot tista bitja, ki jih državna birokracija prisili v žrtvovanje za namene nekaterih višjih in težko merljivih ciljev.

Vsak državni proračun je zbiralnica, kamor se steka

“Vsak državni proračun je zbiralnica, kamor se steka od ljudi odvzet denar.”

od ljudi odvzet denar. Na tej stopnji smo vsi še vedno neto plačniki. Neto prejemnike dobimo v tistem hipu, ko začnejo birokrati ta denar deliti naprej. Sploh ni presenetljivo, da so največji neto prejemniki ravno oni sami, saj so njihovi dohodki popolnoma odvisni od jemanja davkov in prispevkov. Takoj za njimi na lestvici neto prejemnikov so iskalci rent, torej tisti posamezniki oziroma podjetja, ki jim na različne načine uspe prepričati birokrate, da so ravno oni tisti pravi, katerim pripada del z davki odvzetega denarja. Samo kot informacijo povem, da je pri nas znesek davkov, ki ga birokrati vsako leto razdelijo preko javnih razpisov in ki torej gre neposredno iz žepov neto plačnikov v žepe različnim iskalcem rent, izredno visok in presega tri milijarde evrov.

Nadvse podobno je z »evropskimi sredstvi«. Evropski proračun ima namreč povsem enako logiko kot katerikoli državni proračun, saj se vanj ravno tako steka z močjo prisile odvzet denar, ki ga nato birokrati, v tem primeru gre za t. i. evrobirokrate, trošijo po svojem lastnem nareku. Preprosto, EU je pač večnacionalna skupnost držav, kamor članice nakazujejo določen znesek kot neke vrste članarino. Tako nakazani znesek pa je lahko samo tisti denar, ki so ga pred tem države članice same odvzele vsaka svojim državljanom.

No, in ko se ta denar po različnih ključih in postopkih razdeli, dobimo ene, ki so neto prejemniki iz evropskega proračuna in druge, ki so neto plačniki v evropski proračun. Med njimi najdemo popolnoma vse državljane vseh držav članic Evropske unije. Posamezna država ne more biti niti neto plačnica niti neto prejemnica, ker gre za trošenje denarja, ki je v osnovi pripadal državljanom vseh držav. Torej so neto plačniki in neto prejemniki lahko samo posamezni državljani, torej ljudje z imeni in priimki. Doktor znanosti zaposlen v Krki je verjetno neto plačnik denarja tako v slovenski kot v evropski proračun, saj je v oba prisiljen plačevati mnogo več, kot pa iz njiju dobi nazaj. Tudi inženir kemije zaposlen v Petrolu je verjetno prisiljen v neto plačevanje v oba proračuna. In podobno je z vsemi uspešnimi podjetniki in z vsemi najbolj sposobnimi kadri vseh držav članic.

Kako to, boste rekli, če pa smo vendar lani Slovenci iz evropskega proračuna prejeli več, kot smo vanj vplačali? Saj to je vendar ja dobro, če smo kot država neto prejemnica denarja iz evropskega proračuna.

Skupni seštevek vseh neto prejemnikov in neto plačnikov s slovenskim potnim listom bi verjetno res pokazal, da so državljani Slovenije iz evropskega proračuna prejeli več, kot pa so bili primorani vanj vplačati. Ja, dragi moji, zato pa so državljani drugih držav dobili manj. To je seveda v prvi vrsti skrajno nepošteno do vseh tistih, ki so v skupno blagajno prisiljeni plačevati najvišje zneske, koristi pa jim teh zneskov ne odtehtajo. Če je na nekem območju, recimo v Sloveniji, več neto prejemnikov kot neto plačnikov v bruseljski proračun,

je to več kot jasen signal, da so ljudje v takšnem okolju bodisi zavestno in nadpovprečno nagnjeni k iskanju rent na račun drugih ljudi bodisi bruseljskega denarja zaradi številnih bolj ali manj zapletenih vmesnih procedur ne zmorejo pravilno povezati s prisilnim jemanjem vsem državljanom Evropske unije. Torej z izkoriščanjem tistih, ki so najbolj produktivni in ki imajo največjo zalogo znanja in največ volje po ustvarjanju.

Eno je vendarle gotovo. Tolikšno spodbujanje Slovencev s strani politikov po tem, da naj postanemo neto prejemniki denarja iz Bruslja in postavitev številnih birokratskih organov za nadzorovanje vseh preštevilnih birokratskih postopkov in za izvajanje vseh preštevilnih birokratskih razpisov deljenja denarja, kar vedno poteka od ustvarjalnih posameznikov k iskalcem rent, nas je pripeljalo v stanje, ko imamo v Sloveniji ogromno število napol birokratskih zasebnih agencij, ki skrbijo, da bi se v Bruslju nakopičen denar nadpovprečno nakazoval ravno Slovencem. Vsi ti uradi in agencije imajo osrednjo nalogo, in sicer razlagati ljudem in namesto njih izpolnjevati postopke za pridobivanje na zgoraj opisan ter docela nepošten način nakopičenega denarja iz bruseljske denarnice. Nekako v stilu: če imaš problem, pojdi do ene teh agencij in omogočen ti bo dostop do denarja, ki so ga birokrati pred tem odvzeli našima doktorju in inženirju, če se malce pošalim.

Takšen vzorec razmišljanja privede v stanje, ko kvaliteta posameznega projekta sploh ni več pomembna, samo da se uspe prelisitiči bruseljske birokrate in v Slovenijo spraviti čim več »evropskih sredstev«, ki so v svoji osnovi nič drugega kot, to je treba vedno znova poudarjati, s silo odvzet denar od državljanov iz vseh držav članic EU-ja. Vse skupaj je idealno za razmah iskalcev rent.

Namesto s produktivnim delom in z ustvarjanjem nove vrednosti dajejo zgoraj na kratko opisane agencije bruseljskim birokratom prikrito legitimnost za to, da je jemanje denarja državljanom Evropske unije in njegovo preraščanje s pomočjo birokratskih postopkov tisti

pravi način za dosego hitrejšega gospodarskega razvoja.

Temu početju se je treba odločno postaviti po robu, saj vsi zelo dobro vemo, da je najboljši garant za boljši standard vseh ljudi sveta edino in samo svoboden razum. To ne pomeni nič drugega kot to, da bi ves ta ogromen človeški kapital, ki se sedaj ukvarja z izpolnjevanjem obrazcev in razlaganjem postopkov za človeštvo bil mnogo bolj koristen, če bi se namesto v razlaganje bruseljskih razpisov usmeril v ustvarjanje nečesa novega, boljšega, kvalitetnejšega, ekološko manj potratnega, bolj

“Ker je ravno predbožični čas, se ne morem izogniti misli na to, da je v svojem bistvu božiček ... neke vrste bruseljski evrobirokrat...”

zdravega.

In kar je morda pri vsem skupaj še najbolj pomembno je to, da bi se s takšnim vsesplošnim uporom proti neto prejemanju na račun prisilnega jemanja drugim predstave birokratov o njihovem pomenu za razvoj človeštva močno znižale. Ljudje bi končno postali svobodni ustvarjalci svojih lastnih življenj, kar pomeni svobodni v ustvarjanju, svobodni v dajanju in svobodni v prejemanju, kar so nam drugi svobodno podarili.

Ker je ravno predbožični čas, se ne morem izogniti misli na to, da je v svojem bistvu božiček, ki z razdeljevanjem daril razveseljuje otroke, neke vrste bruseljski evrobirokrat, saj so mu vrečo napolnili starši, ki so torej neto plačniki, on pa je tisti, ki to nakopičeno vrednost deli otrokom naprej. Otroci, ki so v tem primeru neto prejemniki, seveda v svoji nevednosti ne morejo spoznati, da so jim darila predhodno kupili starši. Seveda gre samo za primerjavo, ki bi veljala izključno takrat, ko bi starši božičku bili prisiljeni napolniti vrečo, nikakor pa ne takrat, ko so pri odločitvi glede polnjenja božičkove vreče svobodni. Pri polnjenju vreče z imenom proračun te izbire nimamo. Da ne pozabim: vesel božič z željo po čim več svobodno napolnjenih vrečah. ■

Mitja Steinbacher je soustanovitelj Društva za svobodno družbo.

Mednarodna skupnost in kosovsko vprašanje

piše: *Tanja Štumberger*

V zadnjih tednih je bilo veliko govora o kosovski poti k neodvisnosti. Razpravljali so strokovnjaki, politiki, akademiki in ljudje, ki so nekoč živeli na

Kosovem ali v njegovi bližini. A to vprašanje ni bila tema pogovorov le v Sloveniji in Evropi, ampak celo v ZDA. Presenetljivo ogromno politikov in strokovnjakov

si je za javno debatiranje o tem vprašanju vzelo čas. Nevladne organizacije so druga za drugo pripravljale okrogle mize na to temo. Pogosto so povabile nekoga, ki bi lahko iz prve roke govoril o razmerah na Kosovem ali bi želel v svetovni politični in diplomatski prestolnici nagniti tehtnico v svojo korist.

Neprecenljivega pomena je, kdo v Washingtonu na javnih okroglih mizah ali za zaprtimi vrati razpravlja o določeni temi. Washington je gnezdo svetovne politične moči. Ker se marsikatera politična odločitev sprejme tukaj, so v tem mestu ambasade vseh držav sveta. Dogajanje v Washingtonu ima tudi nesporen vpliv na odločitve organizacij kot sta Združeni narodi in zveza NATO, ki sta ključnega pomena pri reševanju kosovskega vprašanja.

Tudi ni enotnega mnenja, kdaj se je nestrpnost med etničnimi Srbi in kosovskimi Albanci pričela, a nobenega dvoma ni, da sta obe strani v zadnjem desetletju posegli po nehumanih in mednarodno nesprejemljivih dejanjih. Ta so se pričela z Miloševićevim etničnim čiščenju kosovskih Albancev. Ocenjuje se, da je bilo takrat v srbski agresiji ubitih od 7.500 do 10.000 kosovskih Albancev.

V ta spor je posegla ameriška zunanja politika. Nekdanja ameriška državna sekretarka Madeleine Albright in predsednik Bill Clinton sta bila leta 1999 bolj zainteresirana za bombardiranje Srbije, kot spodbujanje mirnega dogovora o Kosovu. Zveza NATO je ukrepala po navodilih ZDA in Srbija je bila tarča 78-dnevnega bombardiranja. Washington je zatrjeval, da sta bili materialna škoda in izgubljena srbska civilna življenja kolateralna škoda "zmage" na Balkanu. Medtem, ko so Američani slavili doma, so iz Kosova v strahu pred kosovskimi Albanci masovno bežali etnični Srbi, Hrvati, Romi, Židje in nealbanski muslimani. Tisti, ki jim ni uspelo ubežati, so bili pripti, pretepeni, oropani ali ubiti. Ocenjuje se, da je 250.000 ljudi bilo izgnanih iz Kosova. Prizaneseno ni bilo niti zgodovinskim spomenikom, pravoslavnim cerkvam, samostanom in drugim verskim obeležjem, ki so bila načrtno uničena. Voditelji kosovskih Albancev so uradno nasprotovali tem dejanjem, a niso storili prav ničesar, da bi to preprečili. Američani niso samo zatrli srbske prevlade v regiji, ampak so se sporno postavili na stran Kosovske osvobodilne vojske.

Zveza NATO tudi ni imela razloga za posredovanje na Kosovu, saj Kosovo nikoli ni predstavljajo kakšne izjemne človekoljubne krize, a je kljub temu posegla po vojni agresiji. Življenja so se žrtvovala, namesto, da bi bila rešena.

V času ameriške predsedniške kampanje je Condoleezza Rice trdila, da se morajo ZDA izogibati misij na Balkanu, katerih namen bi bil ohranjanje miru ali oblikovanje nacij. George W. Bush, takrat le

predsedniški kandidat, je izrazil mnenje, da bi ZDA morale nemudoma umakniti svoje vojaške sile iz Balkana. Čeprav sta oba politika spremenila mnenje po dobrem letu na oblasti, sta imela prav, ko sta nasprotovala prisotnosti ameriških vojaških sil na Balkanu, saj ta lokalni konflikt ni predstavljal nobene nevarnosti ZDA, kar je ustavna podlaga, da se odpošlje ameriške vojaške sile, oziroma ni imel potenciala za to.

Arogantnost ameriške zunanje politike in nerealen pogled na spore na Balkanu sta naredila več škode kot koristi. Mnogokrat smo že lahko videli, da so tuja posredovanja neuspešna in za seboj pustijo samo večjo zmešnjavo z ustvarjanjem novih zamer in nestrpnosti. Nikoli ni prepozno, da ZDA spoznajo, da njene čete

nimajo kaj iskati na Balkanu. Odpoklic vojakov iz Kosova in prepustitev odgovornosti za Kosovo Evropejcem bi bil edini pravi korak, kar bi Američani morali narediti že na samem začetku. Obstajata dve razlagi, zakaj do tega ni prišlo. Bodisi ameriško zunanje ministrstvo ne zaupa Evropski uniji pri

reševanju kosovskega vprašanja bodisi ima strateške cilje v širši okolici, kamor lahko uvrstimo Bosno in Hercegovino, Kosovo, Bolgarijo, Romunijo. Ne glede na to, kar ameriško zunanje ministrstvo meni, je Pentagon prepričan, da ameriški vojaki na Balkanu nimajo kaj iskati.

Obenem mora Zahod tudi prenehati z napačnim mišljenjem, da lahko umetno in pod prisilo oblikujejo federalne države, ki bodo ščitile pravice manjšin. Kdor verjame, da je srbski manjšini na Kosovem lahko zagotovljena varnost in enakopravnost, si zatiska oči pred neizbežnim.

Logično bi bilo sklepati, da v kolikor ima večina prebivalcev na Kosovem zadostni razlog za neodvisnost, bo srbska manjšina imela pravico po tej neodvisnosti, da razglasi svojo neodvisnost od Kosova. Drug primer bi lahko bila nekaj sto kilometrov oddaljena Republika Srbska, kjer so prebivalci že nekajkrat pozvali svoje politične predstavnike, da se jim omogoči mirna odcepitev od BiH. Kdo bi si namreč želel živeti v državi, kjer bi za ohranitev miru v nedogled bile potrebne mednarodne mirovne sile. Ob tem pa je tudi vprašanje, ali lahko te mednarodne sile zagotovijo, da ne bo prišlo do novih spopadov. Jaz v tem primeru nisem optimist.

Brez dvoma trenutna situacija na Kosovem ne koristi nikomur in je hkrati nevzdržna. Srbska stran opozarja, da so enostranske odločitve nevarne in da bodo v primeru, da bi do njih prišlo, prekinili diplomatske odnose z državami, ki bodo kršile ozemeljsko celovitost in suverenost Srbije. Evropska unija si želi, da Kosovo ne bi razglasilo svoje neodvisnosti pred koncem predsedniških volitev v Srbiji. Strah pred ponovno vojno je namreč prevelik in prav noben si ne želi ponovitev

"Kdor verjame, da je srbski manjšini na Kosovem lahko zagotovljena varnost in enakopravnost, si zatiska oči pred neizbežnim."

grozot.

Pogojna neodvisnost Kosova ne bo pravljica, čeprav je v to težko prepričati kosovske Albance. V kolikor bo Kosovu priznana pogojna neodvisnost, se bo za njih pojavil problem, ko bodo enkrat želeli vstopiti v Evropsko unijo, saj jim to ne bo odprto.

Evropa v zadnjih petnajstih letih teži k povezovanju na vseh področjih, kjer so prednosti in slabosti, a Balkan se ie odločil iti v nasprotno smer. Ne trdim, da ie to a

priori neproduktivno in napačna poteza, le zanimivo je opazovati, kako en del Evrope poskuša narediti vse na istem nivoju in s hitrostjo, medtem ko se na Balkanu nihče ne želi odreči svoji edinstvenosti in lastnim vizijam. Kaj je bolje oziroma kdo bo preživel na daljši rok, bo pokazal čas. ■

Tanja Štumberger je članica Društva za svobodno družbo.

Tribunalovo oko

Urad RS za varstvo konkurence se na svoji spletni strani predstavi:

“Upoštevanje zakonodaje in sodelovanje z nami ni borba z mlino na veter, temveč vaš in naš prispevek k dvigu konkurenčne kulture.”

piše: Matej Steinbacher

V zadnjem času se skuša v javnosti ustvariti vtis, da predstavljajo največjo nevarnost svobodnemu gospodarstvu in prihodnji blaginji ljudi težnje podjetij po zlorabi svojega tržnega položaja, zaradi česar bi bilo dobro sprejeti ukrepe, s katerimi bi omejili njihovo zmožnost avtonomnega sprejemanja podjetniških odločitev. In to kljub temu, da se je v vsem dosedanem času izkazala predvsem politika kot tista, pri kateri je treba zavirati njeno težnjo po pridobitvi dodatnih pooblastil.

Čeprav se je državna regulacija izkazala kot instrument lobističnih skupin po povečevanju vstopnih ovir za nemoten vstop konkurence v panogo, nas njeni zagovorniki prepričujejo, da bodo velika podjetja, ki bodo nastala kot produkt združevanja, izkoristila svoj prevladujoči položaj, jo usmerila proti manjšim podjetjem in jih na tak način izrinila iz trga, sebi pa s tem zagotovila stanje brez konkurence, kar jim bo omogočilo prosto pot k dvigu cen. Vse to na račun nas, potrošnikov, zaradi česar služi sprejem protimonopolnih zakonov za branik svobodne ekonomije.

Sprejem Shermanovih zakonov iz leta 1890 se večkrat izpostavlja kot primer učinkovitega ukrepanja države proti podjetjem, čeprav ti zakoni dejansko obsojajo najbolj produktivne in učinkovite celice gospodarstva in to izključno zato, ker so uspešni. Podobno meni tudi Robert Levy, ki v svojem članku Antitrust: The Case for Repeal navaja osem razlogov, zaradi katerih bi bilo treba protimonopolno zakonodajo, vključno s Shermanovimi zakoni, »pospraviti na smetišče zgodovine«.

Avtor najprej ugotavlja, da takšna zakonodaja »vodi do razvrednotenja zasebne lastnine«. Med odmevnejšimi primeri tega je nedvomno sodba Evropskega sodišča, ki je pred kratkim Microsoftu naložila razkritje izvirne kode

za Windows. »Protimonopolni zakoni se običajno tudi spreminjajo, niso objektivni in običajno retroaktivni«, poleg vsega pa »temeljijo na statičnem videnju ekonomije«, ki v popolnosti zapostavlja vlogo dobička kot tistega elementa, ki ostale spodbuja k dodatnim investicijam in vstopu v panogo.

Podobno ugotavlja tudi Alan Greenspan, ki vidi kot »temeljni regulator konkurence v svobodni ekonomiji trg kapitala. Vse dokler se lahko kapital prosto giblje, bo iskal tista področja, ki bodo ponujala maksimalno stopnjo donosa.« Tako pa služijo protimonopolni zakoni izključno kot kaznovanje uspešnih podjetij, ki rastejo, kar vpliva tudi na zaviranje spodbud za nove investicije pri ostalih podjetjih.

Protimonopolna zakonodaja tudi ne daje zadovoljivega odgovora na problem definiranja monopola. »Uporaba različnega pojmovanja »relevantnega trga« lahko namreč naredi vsako podjetje za monopolista«, končna odločitev pa tako ostane rezultat retoričnih sposobnosti vseh vpletenih, kar samo povečuje negotovost, s tem pa tudi stroške poslovanja. V primeru verjetnosti, da podjetje ne bo v popolnosti upravičeno do vseh donosov investicije, pri čemer nosijo stroške investicije same, znižuje vrednost neto sedanje vrednosti projekta, ki predstavlja enega glavnih kazalcev za odločitev podjetja po investicijah.

Poleg vsega »ustvarjajo protimonopolno zakonodajo birokrati, ki ne razumejo logike delovanja trga«, zaradi česar s svojimi ukrepi povzročajo podjetjem in potrošnikom le dodatne stroške. Pri tem ne gre spregledati negativnih signalov na ostala podjetja, ki jih povzročajo omejevalni ukrepi. Zamislite si podjetje, ki investira denar v potencialno donosen projekt, pri

“Robert Levy ... navaja osem razlogov, zaradi katerih bi bilo treba protimonopolno zakonodajo ... »pospraviti na smetišče zgodovine.“

tem uspe in posledično postane edini proizvajalec tega proizvoda. Takšno podjetje bi zaradi svoje uspešnosti seveda zapadlo pod kategorijo monopola, zaradi česar bi bilo dolžno ostalim konkurentom, ki se niso odločili za investiranje, razkriti pot do uspeha.

Ker so investicije v fundamentalne izpopolnitve običajno povezane z visokimi stroški, pri čemer obstaja tudi verjetnost, da projekt ne bo dal zelenih rezultatov, bodo racionalni posamezniki v takšnem primeru izgubili motiv za investiranje in bodo raje čakali na poteze ostalih konkurentov. Kot v farmaciji, na primer, kjer se je na tak način razvil cel segment generičnih podjetij, ki z bistveno nižjimi stroški proizvajajo že znane proizvode.

Primer Microsofta tudi kaže, da so »glavni protagonisti protimonopolne zakonodaje in ostalih regulativnih ukrepov konkurenčna podjetja iz panoge in njihovi politični zavezniki«, ki želijo na tak način izključno oslabiti vodilno podjetje, kar je v primeru Microsofta potrdila tudi Neeli Kroes, komisarka za konkurenčnost, ki

je dejala, da si želi, da se tržni delež operacijskega sistema Windows zniža iz trenutnih 90 odstotkov na približno 50 odstotkov. V takšnem stanju so tudi »napadena« podjetja prisiljena investirati dodatno energijo in denar v lobiranje, s katerim bi zaščitili svoje nemoteno delovanje. To pa v končni instanci vodi v neučinkovito alokacijo sredstev, kar vodi do nižje stopnje napredka, hkrati pa odpira možnost za korupcijo.

Tako ovire za prost vstop v panogo s takšnimi ukrepi postavljajo izključno državne administracije, ki s svojim intervencionizmom samoovirajo nemoten razvoj procesov, in ne zasebna podjetja. Konec koncev pa dosedanja praksa povsod po svetu kaže, da »protimonopolni zakoni nimajo namena zaščititi konkurenco oziroma potrošnike, ampak služijo le kot dodatni instrument v rokah politike, s katerim zadovoljuje svoje osebne interese«. ■

Matej Steinbacher je soustanovitelj in predsednik Društva za svobodno družbo.

DOGODIVŠČINE JONATHANA GULLIBLA

Daj mi preteklost ali prihodnost

piše: Ken Schoolland

Mestna hiša je ležala v smeri proti trgu. Jonathan je pomislil na to, da lahko vzame bližnjico kar čez sprehajališče, ki je bilo polno zabojev in različne umazanije. Zato je zapustil živahno in osvetljeno ulico ter se urno odpravil čez mračno sprehajališče. Misli je skušal usmeriti stran od nelagodja, ki ga je ob prehodu sprehajališča spremljalo.

Naenkrat je na svojem vratu začutil roko, med rebri pa hladen otip kovinske pištole. »Hočem tvojo preteklost ali prihodnost!« je agresivno zarenčal vsiljivec.

»Kaj?« je ves prestrašen in tresoč dejal Jonathan. »Kaj želite?«

»Dobro si slišal, tvoj denar ali pa tvoje življenje,« je ponovil ropar in okreplil pritisk pištole. Jonathan, ki mu ne bi pomagal noben dodaten delček poguma več, je segel v žep po svoj težko prislužen denar.

»To je vse, kar imam. Polovico potrebujem za plačilo davčnim inšpektorjem,« se je branil Jonathan in ob tem skrbno skrival zavoj z rezinami kruha, ki mu ga je bila pripravila Rose. »Prosim, pustite mi polovico.«

Roparica je sprostila prijem. Le s težavo bi lahko ugotovil njen s šalom zakrit obraz. Zasmejala se mu je z nizkim, rezkim glasom in dejala: »Če si že ravno prisiljen v delitev denarja, potem je zate mnogo bolje, da tudi to polovico denarja namenjeno za pobiralce davkov daš meni.«

»Zakaj?« je vprašal in že podajal denar v njene spretno

roke.

»Če daš denar meni,« je ob tem, ko ga je spravljal v žep, dejala roparica, »potem je vse, kar se bo zgodilo, to, da bom odšla in te pustila pri miru. Pobiralci davkov pa ti denar, ki je rezultat tvojega preteklega dela, pobirajo do smrti, z njim pa usmerjajo tudi tvojo prihodnost. Pobiralci davkov v letu dni zapravijo mnogo več tvojega denarja, kot ti ga bomo mi, naključni in prostovoljni roparji, pobrali v vsem tvojem življenju!«

Jonathan je bil videti zbeگان. »Vendar, Svet Guvernerjev ja počne z davki stvari, ki so dobre za državljane.«

»O, to pa gotovo,« je nekoliko sarkastično odvrnila. »Nekateri v resnici postanejo bogati. Če bi bilo plačevanje davkov v resnici tako dobro, potem bi nam morali dovoliti, da jih plačujemo prostovoljno in bi nas morali prepričati s kvaliteto tega, kar ponujajo v zameno, se ti ne zdi?«

Jonathan je razmišljal o tem, kar je pravkar slišal. »Morda pa bi takšno prepričevanje zahtevalo preveč časa in truda?«

»Točno tako,« je s pačenjem in kazanjem zob dejala roparica. »Tudi jaz imam problem s tem. In ravno zato, da prihranimo na času in trudu, se oboji poslužujemo orožja!« Zvezala mu je zapestji, ga sunila na tla in mu z lastnim robčkom zavezala še usta. »Tako. Mislim, da bodo pobiralci davkov morali počakati.«

Usedla se je k zvijajočemu se in nemočnemu Jonathanu.

»Ti, veš kaj?« je med štetjem denarja dejala roparica. »Politika je neke vrste ritual očiščevanja. Večina ljudi verjame, da ni lepo biti pohlepen, da ni lepo krasti in da ni lepo ubijati. Te umazane reči preprosto niso prijateljske, dokler jih namesto nas ne opravijo politiki. Da, politika vsakomur dovoljuje, da je pohlepen, da krade in da občasno tudi ubija. Na koncu pa vsi celo mislimo, kako je to dobro in smo zadovoljni.«

Jonathan je spuščal glasove in ob tem zvijal obraz. Kradljivka se mu je nasmehnila: »Rad bi kričal, kaj?«

Na njeno presenečenje je močno odkimal in jo pogledal z žalostjo v očeh. »V redu,« je dejala, »potem pa naj vidim, kako se boš zjokal. Vendar glej, da ne boš preglasen,« ga je opozorila in mu ob nos potisnila pištolo. »Lahko ti povzročim precej nelagodja.« Nekoliko se je nagnila k njemu in močno sunila v robec pod njegovo brado.

Boleče je iztegnil čeljust in jo izzval: »Vendar krasti je krivično!«

»Mogoče pa res. Pomembno je, da to storiš na veliko, tako da nihče ne bo ugotovil, da je napačno.«

»Kradem naj na veliko in nihče ne bo ugotovil, da je to napačno?«

»Seveda. Majhne laži so slabe. Otroke učimo, da naj ne bodo majhni lažnivci. Po drugi strani pa veliki lažnivci dobijo celo svoje ulice. Če boš kradel v majhnih količinah, boš hitro končal v človeškem vrtu. Če pa si kradljivec na veliko, mislim, če okradeš celotno pokrajino, takrat pa bodo tvoje ime vgravirali v zgradbe. Enako je z ubijanjem.«

»Z ubijanjem? Enako?« je trznil Jonathan.

»Ja, kje pa ti živiš?« je tlesnila roparica. »Če ubiješ enega, dva človeka, te bodo zaprli v vrt oziroma celo usmrtili. Če pa ubiješ na tisoče ljudi, postaneš herojski osvajalec, ki ga opevajo v pesmih, mu gradijo spomenike,

prirejajo proslave. Otroci se učijo, da je velike morilce treba spoštovati in celo posnemati. Če deluješ majhno si preziran oziroma pozabljen. Če deluješ na veliko, postaneš učbeniški primer legende.«

»Najstarejša zgodba o ropanju, ki se je spominjam,« je rekel Jonathan, »je ta o Robinu Hoodu. Ker je kradel bogatim in dajal revnim, je bil junak.«

»Koga tako posebnega pa je okradel?« je vprašala.

»Nottinghamskega šerifa in njegove prijatelje,« je zrecital Jonathan. »Skratka, šerif in princ John sta z obdavčevanjem spravljala ljudi v revščino. Oblasti so jemale bogatim in revnim, Robin pa se je samo trudil plen žrtvam vračati nazaj.«

Roparica se je nasmehnila. »Robin torej sploh ni bil ropar, saj je jemal kradljivcem.« Namrščila se je in za trenutek postala. »Porodila se mi je zamisel,« je dejala. »Mislim, da bom kar sedaj skočila do Tweedove.«

Jonathanu je pričvrstila mašilo v ustih, da je le-to bilo posebej trdno, in izginila v neznanu.

Jonathan je nemočen ležal. Pomislil je na mladega policista, ki ga je bil srečal prejšnji dan. Le kje je bil policist takrat, ko bi ga človek najbolj potreboval? Le kako je roparica sploh lahko prišla do pištrole?

Ujezila ga je misel na to, da bi se vrnil na karneval in poskušal zaslužiti pravkar izgubljeni denar. Nemočen je lahko samo jezno brcal s petami. Ena izmed zavez mu je močno zajedala kožo na zapestju. Za trenutek se je sprostil in opisal svoj brezizhoden položaj: »Do danes nisem nikdar pomislil, kako dobro je, če imaš v življenju proste roke.« ■

Ken Schoolland je profesor ekonomije in političnih ved na Havaii Pacific University.

DRUŠTVO ZA SVOBODNO DRUŽBO

Prvomajska ul. 7
SI - 2310 Slov. Bistrica

PRESEDNIK DRUŠTVA

Matej Steinbacher

SVETOVALNI ODBOR

John Blundell

Institute of Economic Affairs

Dr. Victoria Curzon-Price

Podpredsednica Mont Pelerin Society

University of Geneva

Keith C. Miles, OBE

Finančni svetovalec

Član strateškega sveta vlade Slovenije

Borut Prah

Upokojeni izvršilni direktor IBM-a v ZDA

Dr. Miroslav Prokopijević

Free Market Center

Institute for European Studies

Dr. Krassen Stanchev

Institute for Market Economics

Nekdanji član bolgarskega parlamenta

AKADEMSKI ODBOR

Dr. Nigel Ashford

George Mason University

Institute for Humane Studies

Dr. Peter J. Boettke

George Mason University

Mercatus Center

Dr. Daniel J. Mitchell

Cato Institute

Dr. Tom G. Palmer

Cato Institute

Dr. Svetozar Pejovich

Zaslužni profesor na Texas A&M University

Dr. Matjaž Perc

Univerza v Mariboru

Dr. Richard W. Rahn

Monetarne oblasti na Kajmanskih otokih

Institute for Global Economic Growth

Dr. Robert M. Sauer

University of Southampton

Jerusalem Institute for Market Studies